

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 283/2024 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att bekämpa hönshirs

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 283/2024 rd undertecknat av riksdagsledamot Eerikki Viljanen / cent m.fl.:

Hur ämnar man agera för att begränsa spridningen av hönshirs och andra skadliga växter, och
ämnar man ålägga importörer och försäljare av utsädesblandningar att ange om en utsädesblandning innehåller hönshirs?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Hönshirs (*Echinochloa crus-galli*) är ett ettårigt svårbekämpat gräsogräs som producerar mycket frön och som sprider sig lätt. Hönshirs förekommer på olika håll i världen. Observationer av hönshirs har under de senaste åren blivit vanligare även i Finland. Orsaken till detta har ansetts vara förekomsten av mycket gynnsamma, i synnerhet varma, växtförhållanden för hönshirs.

I Finland har man utöver hönshirs observerat amerikansk hönshirs och dessa arter är mycket svåra att skilja från varandra. Om arterna används den gemensamma benämningen hönshirser, men i detta svar används för tydlighetens skull termen hönshirs, med vilken avses båda arterna. Förekomsten av hönshirs i Finland har inte kartlagts utförligare och uppgifterna om utbredningen grundar sig bland annat på observationer på webbplatsen vieraslajit.fi.

En spridningsväg för hönshirs har ansetts vara bland annat utsädesblandningar som importerats till Finland. Användningen av dem har ökat i och med att jordbruksproduktionen har blivit mångsidigare. Hönshirs kan också spridas via frön som importerats från utlandet och som används för att mata fåglar, via fåglar och djur samt via jordbruksmaskiner och utrustningar. Ofta kan man inte veta med säkerhet hur hönshirs spridits till ett visst åker-skifte. Hönshirs, liksom andra ogräsfrön, kan bevara sin grobarhet under en lång tid i marken.

Enligt utsädeslagen (600/2019) får endast certifikatutsäde, det vill säga officiellt certifierat utsäde, marknadsföras. I EU:s utsädeslagstiftning finns allmänna krav på bland annat utsädespartiers grobarhet, renhet och den högsta tillåtna mängden främmande växtarter i utsädespartier. Dessa krav är rätt stränga och garanterar att certifikatutsäde håller hög kvalitet. För vissa växtarter, såsom flyghavre, har särskilda krav ställts på den högsta tillåtna mängden frön i utsädespartier.

Till exempel flyghavre får inte alls förekomma i utsädes-partier. Det finns inga sådana särskilda krav i lagstiftningen i fråga om hönshirs.

Utsädespartier som certifierats i en annan medlemsstat på EU:s inre marknad kan säljas till andra EU-medlemsstater, om de uppfyller kraven i lagstiftningen och partierna inte kontrolleras på nytt. Livsmedelsverket har underrättat importörerna, om det i analysintyget för ett importerat utsädesparti har nämnts att utsädespartiet har innehållit hönshirs eller frön från andra skadliga ogräs. Livsmedelsverket har på detta sätt velat säkerställa att importören är medveten om saken och att importören vid behov kan vidta behövliga åtgärder, såsom exempelvis omsortering av partiet. Importörer av utsäde har möjlighet att i sina köpvillkor ställa strängare krav på utsädespartiernas renhet och låta kontrollera partierna på nytt. Det är dessutom möjligt att informera köparen eller dra tillbaka partier från marknaden, om frön från hönshirs eller andra skadliga ogräs har upptäckts.

Om man i Finland skulle vilja ställa strängare krav på hönshirs i certifierade utsädespartier, skulle de med beaktande av EU:s lagstiftning kunna gälla endast nationell utsädesproduktion i Finland. Hönshirs har inte påträffats i utsädesproduktionen i Finland och därför anses dessa begränsningar inte vara ändamålsenliga i nuläget. På etiketterna för certifikatutsäde, det vill säga i garantibevisen, anges inte särskilt uppgifter om partiets renhet (till exempel 99,7 %), men utsädespartiet ska alltid uppfylla de renhetskrav som anges i lagstiftningen. Om man skulle vilja göra det obligatoriskt att ange denna information på utsädespartiernas etiketter, skulle detta med beaktande av EU-lagstiftning kunna gälla endast utsädesproduktion i Finland.

EU:s lagstiftning om förökningsmaterial för växter (inkl. utsäde) håller som bäst på att revideras. I samband med revideringen kommer man att diskutera mer detaljerat också kvalitetskraven för certifierat utsäde och eventuellt bedöma dem på nytt. I samband med denna granskning har Finland för avsikt att föreslå att man också skulle bedöma den högsta tillåtna mängden frön från hönshirs och från eventuella andra invasiva ogräsarter, och att man skulle se över renhetskraven.

Frön avsedda för utfodring av fåglar omfattas av foderlagstiftningen. I EU:s foderlagstiftning finns bestämmelser om de högsta tillåtna halterna av vissa skadliga botaniska orenheter i produkter som är avsedda att användas som foder, när orenheterna utgör en risk för djurs eller människors hälsa eller för miljön. I foderlagstiftningen finns inga bestämmelser om de högsta tillåtna halterna av hönshirs.

Vid bekämpning av hönshirs, liksom andra besvärliga ogräs, är det väsentligt att förekomsterna upptäcks i tid. Ju tidigare förekomsten av skadliga ogräs upptäcks, desto effektivare är bekämpningsåtgärderna, och då är också bekämpningskostnaderna lägre. Hönshirs är en förhållandevis ny ogräsart i Finland. Man ska fästa avseende vid att öka jordbrukarnas medvetenhet om hönshirs och vid identifiering av den. Livsmedelsverket, rådgivningsorganisationer, producentorganisat-

ioner, Naturresursinstitutet, jordbruksaffärer och många andra aktörer har genom sin kommunikation ökat medvetenheten om hönshirs och om metoder för att bekämpa den under de senaste åren. Kommunikationen har fortsatt också under denna vegetationsperiod. Detta är viktigt.

Små förekomster av hönshirs kan plockas bort och de insamlade växterna ska förstöras på behörigt sätt så att de inte sprider frön. Maskiner och utrustningar som används på en-skilda gårdar eller som är i gemensamt bruk ska hållas rena. Hönshirs kan också bekämpas med vissa växtskyddsmedel som är avsedda för ogräsbekämpning. Ett heltäckande och tätt bestånd av odlingsväxter kan också bekämpa hönshirs och spridning av andra ogräs.

Bekämpningen av flyghavre, hönshirs och andra skadliga ogräs, hör till god jordbruks-hävd. Principerna för den ska iakttas också enligt de allmänna villkoren i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Olika behovsenliga åtgärder som syftar till att bekämpa och förhindra spridningen av skadliga ogräs är viktiga och värda att understödjas.

Alla jordbrukarstöd är underställda de så kallade grundläggande villkorlighetskraven. Kraven på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden inom villkorligheten samt de lagstadgade verksamhetskraven bildar en basnivå och jordbrukarstöd betalas ut för verksamhet som överskrider den. Den helhet som villkorligheten utgör innehåller ett krav på skyldighet att bekämpa fyra ogräsarter (flyghavre, jätteloka, tromsöloka och bredloka). Flyghavre omfattas av separat nationell lagstiftning och det finns föreskrifter om att jättelokor ska betraktas som invasiva främmande arter i hela EU. Iakttagandet av villkorlighetskraven övervakas i samband med åkerkontrollen och underlåtenhet att iaktta dem kan leda till sanktioner för jordbrukaren, det vill säga förlust av stöd. Att inkludera hönshirs eller andra nya skadliga ogräs i villkorlighetskraven har åtminstone tills vidare inte ansetts vara ett alternativ som kan understödjas, och frågan är förknippad med många aspekter som måste granskas. Hönshirs sprids lätt och jordbrukarnas möjligheter att bekämpa den är begränsade. Därför kan det hända att sanktionerna skulle vara orimliga.

För att bättre än tidigare kunna förhindra spridningen av svårbekämpade ogräs har Finland föreslagit en ändring i den nationella CAP-planen för 2025. Det innebär att användningen av växtskyddsmedel skulle tillåtas inom åtgärden mångfaldsväxter i miljösystemet, om svårbekämpade ogräs, såsom hönshirs, upptäcks i växtbestånd av mångfaldsväxter. Inom denna åtgärd är det i övrigt förbjudet att använda växtskyddsmedel. Kommissionen har preliminärt godkänt ändringsförslaget och torde fatta slutligt beslut om det hösten 2024. Därefter skulle den nationella lagstiftningen revideras på det sätt som behövs.

Hönshirs är inte en invasiv främmande art enligt EU:s förordning om invasiva främmande arter (1143/2014) och den har inte tagits upp i EU:s förteckning över invasiva främmande arter. Hönshirs har inte heller klassificerats som en nationellt invasiv främmande art. Finlands expertgrupp för sammanställandet av en förteckning över nationellt relevanta invasiva främmande arter har

bedömt att hönshirs tills vidare inte har uppfyllt kriterierna för upptagande av nya arter i förteckningen över invasiva främmande arter. Expertgruppen bedömer arters förökning med jämna mellanrum.

Helsingfors 29.07.2024

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah